

Förutsättningar för införande hemtjänst utan behovsprövning i Robertsfors kommun

Sociala utskottets ordförande Kjell Åke Nilsson, har gett sektorchef i uppdrag att undersöka förutsättningarna för Robertsfors kommun att införa hemtjänst utan biståndsprövning utifrån den nya lagstiftning som träder i kraft den 1 juli 2018.

Ändring i socialtjänstlagen från och med 1 juli 2018

Till socialtjänstlagen införs från och med den 1 juli 2018 en ny paragraf, 4 kap 2a§, med följande lydelse:

2 a §/Träder i kraft 1:2018-07-01/ Socialnämnden får utan föregående behovsprövning erbjuda hemtjänst till äldre personer.

Ett sådant erbjudande förutsätter att den äldre personen har informerats om:

1. i vilken utsträckning och på vilket sätt han eller hon kan påverka utförandet av insatserna,
2. på vilket sätt kommunen följer upp insatserna, och
3. rätten att alltid kunna ansöka om bistånd enligt 1 §.

Kommunen ska följa upp insatserna med utgångspunkt i kommunens riktlinjer, insatsernas kvalitet enligt 3 kap. 3 § och värdegrunden i 5 kap. 4 §. *Lag (2018:669)*

Av förarbetena till denna lagändring framgår att ett viktigt syfte med ändringen är att stärka den enskildes självbestämmande, delaktighet och medinflytande när det gäller insatsernas utförande och den löpande uppföljningen. Förenklat beslutsfattande gör det också möjligt för äldre personer att snabbare och enklare få hjälp. Besluten kan hållas mer generella avseende innehåll för att löpande kunna justeras vid uppföljning. Vidare framgår att det är mycket viktigt att den enskilde alltid har rätt att ansöka om bistånd enligt den 4:1 SoL, som medför utredning samt ett beslut som är överklagningsbart. För att rättsäkerheten och medinflytandet ska uppnås är det mycket viktigt med tydlig information till den enskilde.

Vilka insatser kan bli aktuella?

Enligt 4 kap 2a§ Socialtjänstlagen får nämnden utan föregående behovsprövning erbjuda hemtjänst till äldre personer. Enligt socialstyrelsens termbank avses med hemtjänst: bistånd i form av service och personlig omvårdnad i den enskildes bostad eller motsvarande.

Service är till exempel praktisk hjälp med bostadens skötsel, hjälp med inköp, ärenden på post och bank, tillredning av måltider samt distribution av färdiglagad mat.

Personlig omvårdnad avser insatser som därutöver behövs för att tillgodose fysiska och psykiska och sociala behov. Detta kan till exempel innebära hjälp med att äta och dricka, klä sig och förflytta sig och sköta personlig hygien. Det kan också vara ledsagning eller andra insatser som behövs för att bryta isolering eller insatser för att den enskilde ska känna sig trygg och säker i det egna hemmet. Trygghetslarm är också en sådan insats som innefattas i begreppet hemtjänst.

Det är upp till varje kommun att besluta om denna paragraf ska tillämpas, vilka kriterier som i så fall ska gälla för att erhålla bistånd utan behovsprövning samt vilka insatser som ska omfattas.

Ekonomi

Av förarbetena framgår att det inte finns något som tyder på att en friare form av handläggning automatiskt skulle påverka den totala efterfrågan av hemtjänst så att den samlade kostnaden skulle öka. Däremot finns erfarenheter från Linköpings kommun att en mer lättillgänglig äldreomsorg inte ökar kostnaderna. Här kan dock förutsättningarna skilja sig väsentligt åt beroende på kommunens storlek, vilka insatser som omfattas etc. Förenklat beslutsfattande bör dock kunna leda till att det administrativa arbetet till viss del kommer att minska.

Robertsfors kommun

Om kommunstyrelsen i Robertsfors beslutar om att införa hemtjänst utan biståndsprövning behöver man ta ställning till ett antal frågor:

Kriterier: Vilka kriterier ska vara uppfyllda för att den enskilde ska kunna begära biståndet. Här kan kommunen till exempel besluta om att man ska ha uppnått en viss ålder, vara i stånd att föra sin egen talan mm.

Omfattning: I hur stor omfattning ska den enskilde kunna begära bistånd utan biståndsprövning. Ska olika typer av insatser regleras olika i omfattning osv.

Insatstyper: Vilka typer av insatser ska omfattas. Serviceinsatser och omvårdnadsinsatser av olika slag.

Hur påverkas den enskilde?

Det är mycket ovanligt att ansökningar om hemtjänstinsatser avslås. En utredning/behovsprövning syftar dock utöver att utreda rätten till bistånd också till att kartlägga behoven så att den sökande kan säkerställas de insatser den har rätt till. Ett viktigt syfte med lagändringen är att öka inflytandet hos individen över vilka insatser denne vill erhålla samt hur dessa ska utföras. Det är därför viktigt att den enskilde har den kognitiva förmågan själv göra den bedömningen utan biståndsprövning av en biståndshandläggare. Exempelvis kan det vara olämpligt att en person med demenssjukdom inte utreds i samband med att denne begär insatser från kommunen. Detta bör tas i beaktande då kriterierna för bistånd fasställs.

Vidare bör införandet av hemtjänst utan biståndsprövning underlätta för den enskilde i kontakten med myndigheten. Beslutsförfarandet blir snabbare och smidigare. Sammantaget bör detta öka servicen till den enskilde.

Hur påverkas verksamheten?

Myndighetsutövningen påverkas på så vis att en utredning inte behöver genomföras förutsatt att kriterierna för bistånd är uppfyllda. Beslut fattas dock och dokumenteras i verksamhetssystemet och uppdrag lämnas till verkställigheten. Då utredning inte görs kommer större vikt att läggas på uppföljningen för att vid behov möjliggöra revidering av beslut eller ta emot ansökningar om ytterligare bistånd. Robertsfors kommun har en organisation som kan hantera den nya lagstiftningen.

Aktuell situation

För att få en uppfattning kring det aktuella läget har samtliga beslut om hemtjänst under perioden 2018-01-01 till 2018-07-31 granskats avseende beslutstyp och omfattning.

Totalt erhöll 221 kunder hemtjänstinsatser av något slag under perioden. Av dessa var 156 individer 80 år eller äldre den sista juli 2018. 65 individer var under 80 år och 43 individer var under 75 år.

Totalt har det under perioden fattats 218 beslut om hemtjänstinsatser. Detta omfattar såväl nybesök som förlängning av pågående insatser. Hur många av dessa som är nybesök går inte att få fram av det underlag som granskats. Antal individer som berörs av dessa beslut är 65 st. Många individer har omfattande behov och det kan ha fattats upp till 12 beslut avseende samma individ under perioden. Oftast fattas då flertalet beslut vid samma tillfälle. Av de individer som fått sina beslut under 2018 är 53 st över 80 år och 60 personer över 75 år. Av materialet framgår som tidigare nämnts inte om dessa personer aktualiserades för första gången i samband med dessa beslut eller om de avser förlängning av tidigare fattade beslut.

Ett rimligt kriterium för att erhålla hemtjänstinsatser utan biståndsprövning bör dock ändå kunna vara att individen är 80 år eller äldre.

De hemtjänstinsatser som tillhandahålls kan delas upp i Serviceinsatser och Omvårdnadsinsatser. Till serviceinsatser räknas: Klädvård, ledsagning, matdistribution, promenad, renbäddning, telefonservice och tvätt.

Till omvårdnadsinsatser räknas i denna sammanställning: egenvård, dusch, matservice, personlig omvårdnad, trygghetsbesök natt, tillsynsbesök dag samt trygghetslarm.

Beroende på vilka kriterier, och vilken omfattning av stöd kommunstyrelsen väljer att besluta om, så påverkas hur många beslut som blir aktuella utan biståndsprövning. Utifrån att kommunen har en skyldighet att bevaka att rättsäkerheten inte blir lidande och att utredningar bör göras då det bedöms nödvändigt är det dock rimligt att anta att de personer som har behov av mycket omfattande stödinsatser inte helt kan erhålla detta stöd utan biståndsprövning. I dessa fall blir utredning nödvändig för att säkerställa att individen får sina behov tillgodosedda. Behovet av utredning blir också mer påtagligt avseende omvårdnadsinsatser än vid serviceinsatser som är av mer praktisk karaktär, varför serviceinsatser därför bör lämpa sig bättre som insatser som kan beviljas utan biståndsprövning.

I dagsläget erhåller 115 kunder serviceinsatser via hemtjänsten. Av dessa har endast 15 kunder serviceinsatser som överstiger 10 timmar i månaden, och totalt 30 av dessa har mer serviceinsatser än 5 timmar i månaden. Det stora flertalet (75 kunder) som erhåller detta stöd understiger 5 timmar i månaden.

De flesta som erhåller serviceinsatser erhåller också någon form av omvårdnadsinsats. Om man lägger ihop omvårdnadsinsatser och serviceinsatser så är det i dagsläget 221 kunder som erhåller hemtjänstinsats av något slag. Av dessa erhåller 72 kunder insatser som överstiger 10 timmar i månaden och totalt 85 kunder vars insatser överstiger 5 tim i månaden.

Det stora flertalet av kunder som erhåller hemtjänstinsatser av något slag erhåller mindre än 5 timmar i månaden. Bland dessa kunder återfinns också de som endast har insats i form av trygghetslarm och/eller matdistribution (107 kunder) där ingen tidsåtgång registreras.

När det gäller i vilken omfattning kommunstyrelsen ska bevilja insatser utan biståndsprövning är det utifrån den omfattning biståndet erhålls i dagsläget rimligt att lägga sig på en nivå någonstans kring fem timmar i månaden gällande insatser som går att mäta i tid. Till detta kan läggas bistånd som matdistribution och trygghetslarm som lämpar sig väl som bistånd utan behovsprövning.

Avgifter

För de hemtjänstinsatser den enskilde erhåller tas en avgift ut. Avgiften är på 375 kr per timme och bör vara densamma för de insatser som beviljas utan biståndsprövning. Maxtaxa som får tas ut av den enskilde är 2 044 kr/månaden vilket motsvarar ca fem och en halv timme i månaden. För insatser som utförs utöver detta tas ingen ytterligare egenavgift ut. Avgiften kommer att vara en reglerande faktor för hur möjligheten att erhålla biståndet utan biståndsprövning nyttjas då enskild ej förväntas betala för en insats den ej behöver. Med anledning av detta bör kommen ej erbjuda mer än 5 timmar i månaden utan biståndsprövning av insatser som mäts i tid. Därutöver bör kommunen kunna bevilja trygghetslarm och matdistribution.

Rekommendation om kommunstyrelsen beslutar att införa hemtjänst utan biståndsprövning

Att bistånd utan behovsprövning endast bör omfatta insatser som hör till de sk serviceinsatserna samt trygghetslarm.

Att ålderskriteriet för att kunna begära bistånd utan behovsprövning bör vara att den enskilde är 80 år eller äldre.

Att bistånd utan behovsprövning ej beviljas i högre omfattning än 5 timmar i månaden exklusive matdistribution och trygghetslarm. Därutöver bör rätten till bistånd prövas enligt 4:1 SoL.

Att tydliga regelverk och riktlinjer avseende kriterier samt vilka serviceinsatser som ska omfattas, upprättas och fastställs av kommunstyrelsen med mål att träda i kraft tidigast den 1 januari 2019.

Jhonas Nilsson
Socialchef